

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; narcenino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 4.

V Ljubljani, 15. februarja 1875.

Tečaj XV.

Sklanjava slovenskih imen.

Slovensko oblikoslovje pervencem dela mnogo težav; pa kaj bi jih ne, ker treba je za razna plemena imen vseh treh spolov pomniti si toliko končnic, ktere pritikamo imenom pri sklanjavi, da ne moremo skoro nikomur, naj manj pa mladini za zlo šteti, če pregreši kaj zoper slovniska vodila. Poleg Praprotnikove slovnice (stran 13 — 16) sklanjajo se imena po devetih, oziroma na dvojno sklanjavo zglednega „grad“, po desetih načinih. Deset verst manj ali več med sabo podobnih obrazil mora torej učenec znati, ter jih dobro ločiti in primerjati imenom, kakoršnih ravno potrebuje. Vse verste skupaj štejejo do sto posameznih končnic, ktere začetniki kaj radi iz ene v drugo versto prestavljajo, ter napravijo zmes, ki je vsemu podobna, samo sklanjavi ne.

Napake vsiljajo se v ta predmet zavoljo tega tudi rade, ker v vsakem kraji ljudje zavijajo besede po svoje, ter namešano z obrazili družih krajev. Pogostoma pa se premenjajo končnice, na primer: ženskih imen z onimi moškega spola. V našem kraji se dostikrat sliši mesto — ami v 6. sklonu množ. štev. pri ženskih imenih napačno „samo i“ n. p. s češnji, z ribi, s palici, z miši in podgani; 4. sklon žensk. spola prvemu enak, n. p. „miza je polil“. Morda se motil ne bom, če ta toliko navadni „kozel“ pripisujem onim, ki nemški mislijo in slovenski govoré, ter menijo, da kakor v nemškem, tudi v slovenskem četerti sklon mora biti prvemu enak. Napakam vzrok pa tudi je, ker n. p. v dvojini pri ženskih imenih radi polnoglasne končnike zamolčimo ali „pojemo“, kakor pravimo.

Na pravilni jezik ne moramo toraj nikdar dovolj paziti. Malo je na Kranjskem takih šol, da bi mladino neprenehano napeljavale pri go-

vorjenji vselej posluževati se književne čiste slovenščine. Posebno hočem to reči o končnicah. Naj več pogreškov pri pisanju pa prizadeva glagol; zoper končni l pri priložajih, in končni „i“ v nedoločivniku in zoper druge končnice nahajamo prav mnogokrat napake v spisih. S pravilnim književnim jezikom bi se torej temu pomagalo v spisih, pa tudi časa bi bilo učitelju prihranjenega, — kar naj bode tukaj le memogrede omenjeno.

Tu ti podajam, dragi „Tovariš“ delce, ki mu je namen, da si učenec iz oblikoslovja imen ložeje pomni sklanjavo in posamezne končnice. Posnete so zgledom, ki jih kaže omenjena slovnica konec sklanjanjih imen; vpletene so v stavke, katerim sem dal poetični obraz in kolikor mi je bilo mogoče tudi enakomerno spreminjavo kratkih in dolgih zlogov. Znano je, da stavke v pevski meri sestavljene ložeje v spominu ohranimo, kakor v nevezani besedi. Spominjam se tukaj, kako smo se sklanjave latinskih imen privadili, zlasti pa tistih verst imen, ki se ne spreminjajo po splošnji sklanjavi, ampak neporedno. Še sedaj mi na misel pride včasih kitica:

Panis, piscis, crinis, finis,
 Ignis, lapis, pulvis, cinis,
 Orbis, amnis, ter canalis i. t. d.

V taki vezani besedi smo si vsa vodila v glavo vtepli. Koliko je bilo to zljajšano spominu! Naši mali učenčki tudi ne bodo nevoljni, ako pridemo na pomoč njihovemu spominu. V verzih si bodo gotovo raji zapomnili one razne končnice.

Ko sem se vpervič učil slovenskega jezika po slovnicih vodilih, poskušal sem s součenci vred spraviti končnice v kak verz, in zgnjetli smo za ednino n. p.: „nič — a — u, a — u, om“

če te nisem, pa te bom;

za dvojino:

a — ov — oma — a — ih — oma“
 če vroče je, pa pihamo! i. t. d.

S to in tako malovredno poezijo (Knittelreim) osvojili smo si končnice, in zdaj, ko je treba v ljudski šoli še posebno na ta predmet ozirati se ter pridno se ga vaditi, premišljam vselej, kako bi pač sklanjava postala neizginljiva lastnina marljivim učencem. To me je nagibovalo zdavnaj, da naj sestavim v vezani besedi lahko umevna vodila, po katerih vsaj naj bi se sklanjala imena. Za poskušnjo tu naj sledé pravila; nikakor pa nečem, da bi častite bralce silil izključljivo teh vodil kot nezmotnih sredstev učilnih posluževati se pri težavnem nauku. Naj več mi je, da sem misel sprožil o tem; radoveden bodem, kaj tovariši na to porekó.

1.

Imena pravo sklanjati
Ni težko, moram reč';
Končnice le ponavljati
Ne sme mi bit' od več.

2.

Imena pa razločimo
Po spolu v tri versté;
V trojno št'vilo stavimo
Jih tudi, vsak to vé.
Šestere sklone štejemo,
V té naj stop' imé:
Različne toraj pomnimo
Končnice, ki sledé.

I. Samostavniki moškega spola.

A. Jelen.

3.

Imena spola moškega
Ter končnika širokega
Se sklanjajo v ednini
Po slednji pritiklini:
„nič-a-u-a-u-om“
To dobro pomnil bom.
Imena ta v dvojini pa
Se sklanjajo pritikoma
„a-ov-oma-a-ih-oma“
Število pa, če se množi,
Pristavim končnic dvakrat tri
„i-ov-om-e-ih-i“.

B. Kralj.

4.

Konča če se imé
Na „č-š-ž in j“,
Pozabiti ne smem,
Da 6. sklon ednine
Ne sprejme pritikline
Drugače ko, „e-m“.
Dvojno pa število
Ima to obrazilo
„a-ev-ema-a-ih-ema“.
Čisti jezik naj me vnema!
Za množni broj pa končniki
So ti, ki jih ime dobi,
„i-ev-em-e-ih-i“.

C. Grad. a)

5.

5. Ime z nazglašenim rodilnikom
Al *ú* al *á* pa tako sklanjal bom:
V ednini: „nič-u-u (in) nič-u-om“;
V dvojini in v množini pa
Naj sklanja perva ti velja,
Samo da „ov“ vstaviš še,
Potem pa sklanja gladko gre.

Grad b) v dvojini.

6.

Z imenom takim tud' se vjema,
Ako: „a-i-ema-a-eh-ema“,
„ov“ spustivši, privzema.
Za množno se mi pravo zdi,
Če sklanjam: „je-i-em (in) e-eh-mi“.

II. Samostavniki ženskega spola.

7.

Sklanjava za ženska imena
Trojnega, vem, je plemena:
Nekteri končajo na „a“
Sklanja kaj lahka je ta;
Ime če soglasnik konča,
Sklanjo tud' kmalo vsak zna.

A. Riba.

8.

Imena na „a“ privzemo
V ednini „a-e-i-o-i-o“.
Za dvojino pa končnice
Te naj bolje pristojé:
„i-nič-ama-i-ah-ama“
To mi pravi pamet sama.
V množini „e-nič-am
e-ah-ami, povem vam,
Spolu ženskim le priznam.

B. Nit.

9.

Druge verste sklanjajo
Imena ženska se tako:
„nič-i-i-nič-i-jo“
To gotovo je lahkó.

Kdor ponavlja dvojno rad,
Treba s'cer ni toljkokrat
„i - i - ima - i - ih - ima“
Glejte, že jih v glavi ima.
Tud množina težka ni;
Parkrat bomo skusili
„i - i - im - i - ih - imi“
V spomin so že se vtisnili.

C. Gos.

10.

Še imena ženska so,
Tem v ednini sklanja bo:
„nič - i - i - nič - i - jo“
Besedni konec glas dobo.
Ime v dvojini pa privzema
„i - i - ema - i - ih - ema“
Drugač v množini dosti ni
„i - i - em - i - eh - mi“
Več sklanjaj pa ženskih ni.

III. Samostavniki srednjega spola.

11.

Tud srednji spol imenom je,
Na o in e končajo se.

A. Leto.

Samostavnik, ki na o
Konča se, pridobo:
„o - a - u - o - u - om“

S tem' prirastki prišel bom
V ednini napčnosti v okom.
Kdor za dvojno si ne pomni.
„i - nič - oma - i - ih - oma“
Ta naj koj na tuje roma!
In v množini: a - nič - om
a - ih - i, včasi mi,
Ime pregibal srednje bom.

B. Polje.

12.

Če ime konča na e,
Rabim končnice leté:
„e - a - u - e - u - em“
To sedaj že dobro vem.
Ime v dvojini pa privzema
„i - nič - ema - i - ih - ema“
Za množino naj povem,
Da končnice: „a - nič - em
a - ih - i“ dostavljat' smem.

C. Pleme.

13.

Da se skloni lepš' glasé,
Vstavlja ime s širokim é
Pri sklanji „n al s, al t“
Končnice se ne spremené.
Ter sklanjam ko na „o“ imé.

F. St.

Nekaj iz naravoslovja.

(Dalje.)

7. Učinki svetlobe na posamezna telesa. Solučna svetloba razkroji nekatera telesa. Po nji dobiva fosfor, solitarna kislina drugačno barvo. Pod vplivom svetlobe se razkroji ogelno-kislina v zelih in izločuje se kislec. Zelena barva na zelih nareja se tudi pod učinkom svetlobe. V novejših časih izumeli so nekaj prav važnega, da namreč svetloba vtiska zercalne podobe na plošči iz kovine, ki je nalašč v to pripravljena, ali na popir, in tako se narejajo podobe ljudi, krajev, ki se imenujejo svetlobne podobe, in sicer perve se imenujejo svetlotiski (dagerotipi), druge pa svetlopisi (fotografije). Dagerotipi, tako imenovani od Francoza Daguerre, ki je izumel take podobe na kovine, so sedaj komaj še v navadi; fotografije so pa toliko bolj znane in razširjene.

8. Korist svetlobe. Brez svetlobe bi bili v večni temi, ne mogli bi videti lepega višnjevega neba, niti razveseljevati se nad krasnimi pisanimi cveticami, zeli bi ne rasle, in hirali bi mi sami kakor zvenjene rastline.

V. Elektriika.

1. Kaj je elektriika? Že Gerki so spoznali, da jantar, imenovan elektron, kedar se dergne, privlači k sebi lahka telesa, potem pa jih zopet popušča in v temi kaže praskajoče iskre. To lastnost imenovali so elektriiko. Ako se suha steklena cev, pečatni vosek, smola, premog dergne s suho roko ali volnato cunjjo, privlačijo k sebi majhne kosce popirja, ki se jim približajo in jih zopet odbijajo; ako se njim n. p. približamo s prstom, prikaže se v temi mala iskra in čutimo bodenje v prstu in slišimo prazkotanje. Tvar, ki vzrokuje te prikazni, imenuje se električna tvar.

2. Positivna in negativna elektriika. Dvojeverstna je elektriika sebi nasprotna, ki se imenuje pozitivna in negativna elektriika. Elektriika, ki je v steklu imenuje se pozitivna ali steklena elektriika in se zaznamova s + elektriika. Poslednja se tudi imenuje smolna, ker se dobi od dergnenja kuhane smole in se zaznamova z — elektriika. Telesi, ki ste obe pozitivno ali negativno električni, se odbijate, ako pa je eno pozitivno, drugo pa negativno električno, privlačite se. Dve kroglici iz plute (Kork) n. p., ki ste bili elektrizirani na stekleni cevi ali na vosku, se odbijate; pa se pečatnem privlačite, ako je bila ena elektrizirana po steklu, druga pa po pečatnem vosku. Telesa, ki imajo istoimeno elektriiko, se odbijajo; taka, ki imajo raznoimeno elektriiko, se privlačijo

3. Prevodniki in neprevodniki elektriike. — Nekatera telesa električno tvar posebno privlačijo in jo tudi v druga vodijo; druga pa je ne privlačijo in tudi naprej ne vodijo, ali pa le prav počasi. Una imenujemo prevodnike, dobre prevodnike, te pa neprevodnike, ali slabe prevodnike. Dobri prevodniki so: vse kovine, voda, vodene pare, vlažen zrak, človeška in živalska telesa. Slabi prevodniki so: steklo, smola, žveplo, lasje, peresa, suh zrak i. t. d.

4. Električni kolovrati. Naprava, ki služi v to, da se vzbude močnejše električne prikazni, je električni kolovrat. Poglavitno ga sestavljajo naslednji deli: 1. stekleni kotač, ki se da obračati z veliko urnostjo. 2. blazinica iz usnja, ob katero se kotač dergne, da postane električen. 3. cev iz pleha, konduktor, vodilo; na nje koncu je šopek iz zlatih nit tako pritaknjen, da se dotikujejo steklene kotače. Ako se je z dergnenjem vzbudilo veliko elektriike, nabere se v cevi. Ako se cevi dotaknemo, odlete iskre. Ako pripnemo na cev verižico in jo damo komu v roke, ki stoji na pručici, ki ima steklene noge, postane

tako električen, da gredo iskre iz njegovega telesa, kjer se ga dotaknemo. Ako se ta dotakne drugih, tako tudi preide elektrika v tiste.

5. Nevihta ali hudo vreme. Ob hudem vremenu poglavitno deluje elektrika, ker je podnebje v električnem stanju. Ako ste si dve megli nasprotno elektrike (pozitivne in negativne) tako blizo, da se oboja elektrika privlači in uravna, naredi se blisek: električna iskra, ki hitro preskoči iz oblaka v oblak in se pri tem zasveti. Grom nastane, ker se zrak hitro razdeli, pa zopet z veliko silo skupaj buti, in to tresenje zadene naše uho. Ker se zvok veliko kasneje pregiba, kakor svitloba, tako se grom pozneje začuje, kakor blisek, in sicer toliko kasneje, kolikor je hudouren oblak dalje od nas. Ako je hudo vreme nad glavo, začujemo grom in blisek ob enem. Ker vemo, koliko prehodijo zvočni valovi v eni sekundi, lahko izštevilimo po sekundah, kolikor jih je med gromom in bliskom, kako daleč je nevihta. Ako je nevihta zelo daleč, vidimo sicer blisek, a ne slišimo gromenja. Zgodi se pa to tudi tako, da žari blisek od oblakov, ki so pod našim prizorjem.

Kedar pridejo pozitivno-električni oblaki dosti blizo zemlje, uravna se pozitivna elektrika v oblakih z negativno elektriko na zemlji, in takrat švigne blisek v zemljo in razdene drevja in poslopja, ubije ljudi in živali, ko se širi dušiven, žvepleni smrad. — Da se ob hudi uri varujemo bliska, zapomnimo si to le: 1. V hiši ne stopajmo k stenam, durim, oknu, dimniku, posebno ne, kedar gori ogenj na ognjišču; odprimo okno ali duri, da se ne zadušimo, ako bi trešilo. Pod milim nebom ne stopajmo pod drevesa, posebno pa ne pod take, ki stoje na samem, ne stojimo blizo žival, senenih kopic, ribnikov, močvirjev ali rek, ker voda blisek privlači.

6. Strelovod, kateri je izumel Franklin, je v to da vjame blisek, ki udari na poslopje in ga odvodi, da škode ne stori. Strelovod je železni drog, na osti pozlačen in tako postavljen, da moli $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{3}{4}$ metra nad najvišjim delom poslopja. Od drogu vodijo železne šine ali droti po poslopju 1 — 2 metrov globoko v zemljo proč od poslopjine podlage. Ako blisek treši v tako poslopje, vjame ga železni drog in ga vodi brez škode v zemljo.

Galvanizem.

1. Galvani, laški zdravnik je najdel, da se elektrika ne zbuja samo z dergnenjem neprevodnikov, n. p. smole, i. dr., marveč tudi, ako se prevodniki razne snovi (cink, kuper i. dr.) med seboj dotikujejo, zato se tudi elektrika po tej poti zbujena imenuje „galvanizem“. Ko se dotikujete dve kovini, naj bolje kuper in cink, z eno tekočino vmes, zbuja se elektrika po dotikanju ali galvanična elektrika, ki je različna od une samo v tem, da se zbuja z dotikanjem; bistveno pa je eno in ista.

2. Ako se položi kuprena ploša na cinkovo, vzbuja se električna, a ne v obilni meri. Ako pa položimo več plošč drugo nad drugo in se tako napravi steber, zapazimo že več elektrike. To je prvi storil Volta, in tak steber se po njem imenuje Voltov steber. Tak steber ima 3 dele: Zgornji in spodnji del sta iz lesa, ki sta v zvezi po treh palicah iz stekla. Slop ali steber je iz kuprenih, cinkastih plošč in iz klobučevine. Na prvo se dene kuprena plošča, na to pa cinkasta, potem pa v solnati vodi namočena klobučevina, in tako se steber naprej stavi, naj bolj na vrh se dene cinkasta plošča. Na spodnjo kupreno in zgornjo cinkasto ploščo se privarita kovinska drata, ki sta tako zakrivljena, da se konča dotikujeta, ali deržita vsak sebi (sta pretergana). Ako se drata dotikujeta, tako se na unanje od električnih prikazni ne vidi ničesa; ako sta pa pretergana konca, vidi se stanovitna iskra med obema dratoma. Ako prinesemo med oba konca tenko palico iz kovine, razbeli se. Če vzememo v vsako roko jeden obeh drotov, ki sta bila poprej v zvezi, pretergamo zvezo, in električna iskra gre v telo, in v tem trenutku čutimo neko čudno tresenje v rokah in členih. To se ponavlja, ako ločena drot zopet združimo. To tresenje se tedaj godi, ko se električni tok preterga in zopet sklene. — Drot ima pa še druge lastnosti ali učinke; omenimo tukaj le naj vaznejšega. Galvanična električna in njena sila gre po drotu iz kovine tako daleč kakor seže drot in v enem trenotji prehodi 62.000 milj, drot postane magnetičen, t. j. železo privlači in odbija.

3. Galvanični telegraf. Ako se električni drat ovije okoli lesenega vretena in se skozi vreteno vtakne železo, n. p. žebelj, postane to železo magnet, t. j. dobiva lastnost, da se njega prijemlje drugo železo, drugi žebelj, ko se dene prav blizu konca žeblja, vtaknjena v vreteno. Prvi žebelj pa je le toliko časa magnet, t. j. le toliko časa drugo železo nase privlači, dokler je v vretenu. Tudi v vretenu na enkrat neha magnet biti, kakor hitro se drat na kakem kraji vzame vsak sebi, a postane pa zopet magnet, t. j. privlači železo na se, kedar se dratovi konci zopet zvežejo. Drugi žebelj, ki je položen prav blizu konca žeblja, vtaknjena v vreteno, prime se tega, ako pa se drat vzame vsak sebi, žebelj pa zopet odpade. Na učinku te galvanične baterije opira se tudi galvanični telegraf. Ako vodimo drot, ki je na podpori speljan od kraja do kraja, in ki je v zvezi z galvanično baterijo, teče po drotu, bodi si še tako dolg, galvanska električna. Ako se na enem ali drugem kraji drat loči po zaklopnici, ki je na njem napravljena, odpade v tem trenutku železo od vretena, in udari na mizo, ki stoji spodej. Ako se pa zaklopnica zopet odpre, železo priskoči zopet k žeblju v vretenu in tako naprej. V trenotji, v katerem na enem kraji odpremo zaklopnico, lahko na drugem poterkamo, t. j. znamnje damo, da se sliši, in to je zadosti, da nas ra-

zumejo na veliko daljavo, t. j. mi telegrafiramo. Treba se je le dogovoriti, da jeden udarec pomeni *a*, dva udarca *b* i. t. d. in ta, kateremu se telegrafira, šteje le udarce, in iše čerke, ki se imajo tako povedati. Razumeva se pa tudi, da bi to šlo silno počasu, ker za *ž* bi bilo treba 25 udarcev. Izvolili so tedaj znamenja bolj pripravna, njih pomen je ravno tako lahko pomniti, kakor čerk. Namesto železa, ki terka na mizo naredili so vod, ki vtiska na koščeku premikajočega popirja pike in čerte, ki se pomikajo v jedni meri ali potezi, in ki veljajo za pisanje, katero razumeti, ni kaka posebna težava.

Jan Nep. Nečásek.

E.

»Modro in premišljeno ste nas vodili, ljubeznjivo in poterpežljivo z nami ravnali. Vam so res veljale besede Tacitove: *Omnia scire, non omnia exsequi; parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare; nec poena semper, sed saepius poenitentia contentus esse.*« (Agric. c. 19.)

Moder, neskončno moder je Bog, ker stori vse iz najboljšega namena, in izvoli najpripravniše pripomočke, da doseže svoj konec. Človek je moder, kedar vravnáva vse tako, da je najbolje, in da doseže, kar hoče. Moder je vojvoda, kateri zna voje svoje voditi tako, da dobi zmago; zdravnik, kateri pomaga bolniku, da mu poverne se zdravje. In kedaj je moder šolski voditelj ali ravnatelj?

„*Das letzte Ziel aller Jugendbildung ist ein gebildeter edler Charakter*“ — pravi naučna osnova za srednje šole str. 7. Olikan blag značaj je vsega šolskega podučevanja in vzobraževanja poslednji namen ali konec (smoter, sverha). Da se toraj ta doseže vsaj pri večini, na to je v vsem dejanji in nehanji meriti ravnatelju z učitelji vred, in prav na to je zvesto méril Nečásek vselej.

Po učiteljih dobivajo učenci lastne znake, redove ali klase. Po učiteljih dobivajo tudi njih duše svoje znake, in znaki ti dajo človeku naposled značaj. Staremu se še pozná, kakega učitelja — gojitelja imel je mlad. Blagor učencem, katerim so učitelji sami krepki značaji ne pa veternjaki, blagi ne pa zlobni, olikani ne pa surovi, in — tak olikan blag značaj bil je Nečásek gotovo. Modro ste nas vodili, spričuje mu toraj mladina, zgled modrosti ste nam bili, voditelj preblagi! in pesnik mu poje:

Moder sam si vadil nas v modrosti.

Kakor o poslednjem namenu, tako je modro ravnal Nečásek tudi o pomočkih. Najbolji pomočki, da se pomaga mladini k olikanemu blagemu značaju, so pa značajni blagi olikani učitelji. Takih gimnaziji Ljubljanski pridobivati bilo je Nečásku vedno mar. Rad je za učitelje sprejemal novince, duhovske in deželске domačine, češ, naj se vadijo, pripravljajo, pridobijo za učiteljstvo. Modro bilo je tako ravnanje, kajti novinci, če tudi niso brez pogrěškov, vendar so bolj goreči in marljivi v svojem poslu, imajo menj plače, več dela in navadno tudi več storijo. Kjer koli je opazil Nečásek kaj brez hvalnega značaja, kaj neblazega, premalo olike; koj je popravljaj in pomagal, toda vselej modro, premišljeno, ljubeznjivo in poterpežljivo. Znamenito je opazovati, kako so za njegovega ravnateljstva odhajali ter prihajali učitelji na gimnazijo in kako je znal vladovati vse to z ozirom na vgodne pomočke in poslednji blagi namen.

4) „Z združenimi močmi povsod učite mladino“.

To je bilo Nečásku geslo; ali — to geslo povsod in vselej izverševati — pri tolikih in tako raznih naukih, po tolikih in tako raznih močéh, učiteljih, profesorjih ali doktorjih — oj kolika težava! Napaka po sedanjih šolskih vredbah največa je ta, da je v dosego blazega namena prepotrebna enota, krasna po osnovi, v dejanji skor nemogoča. In če eni zidajo, eni pa podirajo, — kako more navkviško poslopje! —

Vendar je v tem poslovanji Nečásek bil dokaj srečen. Sam mi je pripovedoval, da je — nekaj let bivši v Ljubljani — podal se v opravljenih na Dunaj in šel k popečitelju ali ministru nauka in bogočastja grofu L. Thunu, in v razgovoru o srednjih šolah je prvo vprašanje ministrovo bilo: „Kako se imata na gimnaziji Ljubljanski pri vas katehet pa historik — veroučitelj pa povestničar?“ — „Dokaj dobro“ — odgovori Nečásek. — „Veseli me, pravi minister na to; navadno so med téma dvéma največe težave.“ — Dobre vesti je Nečásek lahko odgovoril ministru tako, kajti sveta skerb blagemu voditelju je bila, da se nikdar ne žali niti vera niti veda. Res tudi ni bilo ne brati ne čuti, da bi se bili pod njim kresali profesorji v tem oziru sebi in mladini na kvar, da bi na pr. eden učil, da je Bog, eden pa, da ga ni; eden, da je nad naravo, eden pa, da je v naravi in sicer tam neki v solncu; ta, da je Bog svet stvaril, uni pa, da je postal svet sam od sebe; eden, da je spoved potrebna in koristna, drugi pa, da je nepotrebna in nepristojna itd. itd. — Res „le malo jih je, ki vladati sami se znajo, i rabiti razum razumno“; a Nečásek je znal verdevati v tem učitelje, in časih prav modro različne nauke strinjati v blago enoto, ter smel bi bil reči sam o sebi:

Prevdaril vselej delo svoje sem,
Zato me ne prostraši, ne osupne
Nikoli konec.

(Schiller — Cegnar.)

Modro in preišljeno ste nas vodili, pravijo učenci v javni svoji svedoĉbi Neĉásku, ljubeznjivo in poterpeŹljivo z nami ravnali. — Ker mladina sama nekaj ne zna še misliti, nekaj nerada veĉ preišljuje in je najveĉ lehkomišelna; treba je, da so tim bolj preišljeni nje učitelji in gojitelji. — Moder in preišljen voditelj lehkomišelni mladini je bil Neĉásek, in kolikrat pri učiteljih srednik in besednik, vzlasti pevcem, ki so navadno nekoliko serboriti, in je marsikdaj poravnnavati bodisi v nravih in naukih, bodisi v podporah zasluŹenih ali rado-voljnih nagradah!

„Ĉednost ni ĉednost, ako pogreša se v njej previdnost,“ pravi He-venesi. — Previdnost pa kaŹe voditelju, kako so splošnje postave in veleve po lastnih razmerah in potrebah vravnnavati in izverševati posebej, da so koristne in da pospešujejo visoki namen. — Ĉednosti moĉ je ljubezen, piše Hevenesi; ljubezni perva lastnost pa, da je poterpeŹljiva, kaŹe sv. Pavel (I. Kor. 13, 4), kteri — „uĉenik narodov“ — postal je „vse vsem“. — V teh krepostih je Neĉásek modro ravnal res tudi po besedah Tacitovih, sedaj ljubo sedaj hudo, sedaj mehko sedaj terdo, kakor so bili grešniki ali grešniĉki.

Lepo je prositi, lepše je deliti odpušĉenje — milosti. — Bodi otrokom, ktere vzrejaš, nekako oĉetovska in materska previdnost BoŹja. Uĉencem bodi oĉe, uĉi Fenelon; bodi jim tudi mati, modro pristavlja Dupanloup.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Leviĉnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje naĉelo:

Kar lepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skusiš, zapiši! — Po tej poti otmeš marsikaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominek po prislovcu latinski: „Litera scripta manet“, ali po našem: „Zapisana ĉerka ostane“.

Ker sem tolikokrat slišal praviti o sprelepoti in krasoti nove Altlerchenfeld-ske cerkve, sem hotel pred svojim odhodom iz Dunaja videti tudi še njo. Za korake v ta namen storjene mi pa tudi ne bode Źal do zadnjega zdihljeja svojega Źivljenja. Nahaja se to svetišĉe v VII. dunajskem okraji, zvanim „Neubau“. Lepše bizantinske stavbe še nisem videl, in si ĉlovek kaj krasnejšega celo komaj misliti more. Mladi, a ĉez mere nadopolni arhitekt J. Jurij Müller napravil je naĉert za to izvanredno sprelepo svetišĉe, ki se je jelo zidati pod njegovim osebnim vodstvom l. 1848. Źalibog, da je naslednje leto (2. dan maja 1849) skonĉal ta bistroglavni umetnik svoje mlado Źivljenje, in tedaj ni vĉakal, da bi bil mogel videti in se radovati doveršenega dela. Nepopisljivo veselje

bi njemu bilo moglo to vzrokovati. Zidanje sta potem nadaljevala prijatelja ter sodelavca rajnega, Fiedler in Sitter, in sme se reči, da imenom vseh treh arhitektov je zagotovljen častni spomin, dokler bo stalo to svetišče. Zunanost te dvastolpne, s ponosno kupljo ter z neštevilnimi malimi strešnimi stolpiči, kronane cerkve je tako doveršene lepote, take umetne sestave in izpeljave, da bi se človek moral poleg nje vستي, ker se je stoje skoraj ne more dovolj nagledati. Najmanjše reči ni, ki bi krasoto ovirala ali omejevala, z eno besedo: nenavaden zidarski umotvor je ta stavba. Sicer je lastnost bizantinskih zidarij taka, da se one veliko ložej ozališajo v zunanosti, kot v znotranjem; al pri tem svetišču skerbelo se je, da je tudi znotranja krasota z zunanjo v popolnem soglasju. Arhitektom prihiteli so na pomoč slikarji, kiparji, pasarji, steklarji, kamnoseki, orglodelec in zvonar z vsemi svojimi bogatimi vedami, ter doveršili v znotranjem to, kar pričeli in zgotovili so uni pri zunanosti. Že koj v lopi, ki je vravnana na čelu svetišča med zvonikoma, zastanejo naši koraki, ter se oči vidoželjno ozirajo po njenih stenah. Šestero sprelepih presnih slik kaže nam tū dela, katera je opravljal Večni Mojster, Bog, v šestih dnevih stvarjenja. Na kraji, kjer bi se po simetrični razdelitvi imela nahajati sedma slika, je glavni vhod v znotranje prekrasne cerkvene prostore. Koliko versko bistrumje je kazal slikar že tū, češ: Kristjan! šest dni delal je Tvoj Bog in trudil se; posnemaj ga! — sedmi dan pak je počival in posvetil sebi v čast; praznuj Gospodov dan, hodi v cerkev, in moli ga! Je pa tudi res, da, ako lepota veže Božje vnema in napolnuje kristjana s pobožnimi in blagimi čutili ter nagiblje ga k molitvi, mora se mu v tej cerkvi všibiti koleno; če kje drugej, tukaj mora se mu povzdigniti duh na višave. Vse stene tri ladjine, 36 $\frac{1}{2}$ ° dolge, 14 ° široke, in s kupljo 20 ° visoke cerkve so prenapolnjene s slikarskimi umotvori in izdelki prvih dunajskih mojstrov; tudi ena ped zidovja ni brez bogate slikane ali pozlačene olepšave. V svojih delih neumerljivi Führich dobil je bil specielni nalog, osnovati načertje za figuralno okinčje; rešil ga je, bi djal, v popolni, nedosegljivi meri, kakor tudi g. g. Blaas (česar dela sem še omenil pri popisu „arsenal-a“), Binder, Dobyaschofsky, Engerth, Kuppelwieser, Mayer, Schönman in Schulz, ki so po njegovih osnovah in načertih izdelovali presne slikarije. Enaka hvala gre tudi vsem drugim umetnikom, ki so imeli kaj opraviti z izdelki svoje struke pri tej cerkvi; imenujem zlasti arhitekta, Van der Nüll-a, po čegar načertih se je izdelalo znotranje cerkveno orodje; dalje kiparja Preleuthner-ja in Hans Gasser-ja, orglodelca Al. Hörbinger-ja in zvonarjo Hilzer-ja (že tudi po Kranjskem dobro znanega), čegar sedmeri zvonovi zvone najpopolnejši A-dur soglas (A-dur Accord), ter tehtajo nad 182 stotov. Akoravno je „Altlerchenfeld-ska cerkev za one, ki prihajajo iz naših krajev

na Dunaj, nekoliko odročna, naj vendar ne zamudi nihče, katerega pripeljejo morda kdaj okoliščine v cesarsko metropolo, potruditi se do nje; obilno bodo mu poplačani koraki s svestjo, da je videl eno najlepših katoliških svetišč obširne Avstrije. —

Zdaj naj pa povem še kaj o večernem poslovilnem shodu vseh učiteljev v slovečej Likey-evi gostilnici, o kateri gre glas, da je ona „ein Unicum auf dem Continente“; kajti v nji se dobé poleg najbolj okusnih piv in vin, domača jedila in delikatese vseh narodov, in to precej o jutru, pa tudi opoldan in na večer. Nahaja se ta gostilnica v podaljšani „Kärnthnerstrasse“ (h. št. 61), ter blizo Elizabetinega mosta. Da bi ne bili nikomur v napótje, in bi tudi nas v naši resnično pravi bratovski združbi nihče ne motil, zvolili smo si bili kot kraj našega snidenja podzemeljsko pivarno dvorano (Bier-Halle)*. Akoravno je ona precej prostorna; za nas bila bi pa vendar kmalu pretesna. Bilo se nas je namreč snidilo blizo 300 oseb; počastili so naš shod tudi blagorodni gosp. ministerialni svetovalec dr. Hamm, velespoštovani in obče-ljubljeni minist. sekretar dr. Lorenz in gg. profesorji vseh treh oddelkov. Prav po očetovski zasedli so bili oni mizo ob sredi dvorane, mi učitelji pa smo bili razversteni okrog in okrog njih. Kakor je že sploh o tacih prilikah navadno, je vladala spričetka med družbo bolj zmerna in spodobna tihota; sčasoma jeli so se vendar jeziki zazreševati in postajalo je čezdalje glasneje. Zdaj poprosil je za besedo načelnik (Obmann) našega II. razreda, mnogo čislani gosp. dr. Gustav Zeynek*), in govoril najpred o dobroti in koristi vstanovljenja gospodarskega kurza. Ko je o sklepu govora povdaril, da za to blagost gre v prvi versti zahvala Njih Veličanstvu, presvitlemu cesarju, ter zaklical Jim, „Hoch!“ zadonél je iz gèrl vseh nazočih gromovito trikrat ponovljeni „Hoch!“, kateremu slavoklicu sledila je zdajci tudi od vseh nazočih v brenčečem koru navdušeno zapeta cesarska himna. Koj za tem povzame zopet besedo gsp. dr. Zeynek, zahvaljuje se visokorodnemu gsp. ministru Potocki-mu, nazočimu gg. minister. svetovalcu dr. Hamm-u in sekretarju dr. Lorenz-u za blago skerb, ki so jo imeli za nas skozi ves čas gospodarstvenega kurza; g. g. profesorjem pa za dobrotno delitev toliko koristnih nauk, obljubovaje v našem imenu, da si jih hočemo vtisniti globoko v

*) Na Dunaji nahaja se že več tacih podzemeljskih prostorij, kjer se toči kot pijača navadno le pivo, odtod tudi ime „Bier-Halle“. Za jesti dobi se vsega, kar le poželi človeški slaj; so pa te dvorane tako krasno ozališane, ter zlasti o večerih tako obilno razsvitljene, da bi se človek kmalo mislil v kakem začaranem gradu. Kar prijetnost še pospešuje, je to, da je ondi v poletju posebno hladno, toraj se gostov navadno tudi vse täre po teh pivarnih kletih. Pisavec.

***) Dr. Gust. Zeynek je zet kranjskim šolam nepozabljivega nekdanjega dež. šol. nadzornika viteza dr. Fr. Močnik-a. Služboval je l. 1869 v Gradcu, zdaj pak je ravnatelj učitelj. pripravnišnice v Holomuc-u na Moravskem. Je mož jako bistre glave, in je spisal že več šolskih knjig. Pisavec.

spomin, in širiti jih na vso moč v svojih daljnih domovjih med národ in mladino sebi v odgojo izročeno. S trikratnim slavoklicem „Hoch!“ na vse tri imenovane gospode skončal je svoj góvor; trikratni gro-moviti „Hoch!“ zaklicali smo tudi vsi zbrani. Zahvaljevali so se po-tem najpred g. dr. Lorenz; za njim je govoril precej obširno g. dr. Hamm, dalje še g. g. profesorja Hecke in posebno priljubljeni nam g. dr. Wilhelm (oni, ki je lanskega leta po Bohinju pregledoval na novo vstanovljene sirarije). Vsi povdarjali so z vneto besedo, kako naj bomo učitelji ne-utrujeni in marljivi pri svojih podukih v prid ljudstva, mladine i. t. d. Po napitnici, katero je napravil gosp. prof. Hecke na zbrane učitelje, jelo se je prepevati. Nemški pesmi sledila je zdajci češka: „Kje domov muj!“ in ker se je med tem g. dr. Lorenz približal mizi, kjer smo zdru-ženi sedeli slovenski učitelji, ter očitno željo izrekel, slišati tudi našo: „Pridi gorenc“, smo jo, se ve, kaj radi in z veliko navdušenostjo zapeli. Za nami oglasili so se zopet v nemščini Tirolci, potem severni Slovani in Rumunci; povedati pa moram vendar očitno (akoravno lastna hvala ni vselej na pravem mestu, tû pa, menim, sme se že glasiti), da zvonec nosili so ta večer naši slovenski napevi. Zlasti je pesem: „Otok bleški“ pri verstici: „Kdor si tukaj, le zaukaj“ s svojém originalnem „juhe!“ (zaukal v klasičnem tenoru verlo dobro J. S — è) privabila vedno več poslušalcev okrog naših miz, in sledile so še : „Tam za goro“; „Po je-zeru“ i. t. d. Nadučitelj Jak. Schwarz iz Predarlskega (ki je pozneje tudi imel govor v svojem domačem narečju), ni mogel prehvaliti naših napevov, ter očitno mi djal: „Das hätte ich nicht geglaubt, dass ihr Slovenen so was, wirklich Schönes, zusammen zu bringen im Stande seid!*) Naj povem tudi to, da med petjem in pri napitnicah čulo se je toliko „slava“ in živio-klicev“, da se je labko spoznalo, da korenine slavjan-ske lipe v Avstriji segajo od ene do silno daljne druge meje njene. — Po 10. uri posloveli so se g. g. profesorji; blagi g. dr. Lorenz pak ostal je med nami čez 11. uro, ter pomenkoval se tako prijazno z nami, kot kak učiteljski sobrat. Proti polnoči razšli smo se v naj boljši volji. Gotovo hrani z manoj vred marsikak v svojem sercu še to uro neiz-brisljiv spomin na Likey-evo gostilnico, ter na nepozabljivo poslovilno veselico dne 22. sept. 1869. (Dalje prih.)

*) Bil je to taist izversten in jako zmožen nadučitelj Schwarz, ki je predlanskim v naj éverstejših letih tako žalostne smerti vmerl, zaboden v vrat po bivšem nekdanjem učencu. Sledil sem z veliko vedoželjnostjo po časnikih razglašeni pravdi zoper mladega morilca. Obsojen je bil na 5 1/2 let v ječo, kar je po moji pičli in nemerodajavni rabsodbi pač malo oziroma na posiljeno smert moža, ki bi bil lahko še mnogo mnogo koristil svojemu rodu. Pisavec.

Dopisi in novice.

V Laščah 7. februarja. Naši šoli je zopet letos došlo lepo darilo. Naš rojak v. č. g. Franjo Tomšič, duhovnik v Koprivi, nam je vnovič blagodušno oskerbel mnogocenjeni časopis »Vertec« za l. 1875, in ga naklonil najprirednejšemu učencu naše šole. Za tako blago djanje izrekam velečastitemu gsp. dobrotniku in prijatelju mladine naj priserčnejšo zahvalo. Bog plačaj! Da bi se tudi doseglo, za kar je to koristno berilo namenjeno, namreč: da bi se mlada serca požlahnovala, nravno življenje pospeševalo, slabe navade opuščale in mladina spodbujala k marljivosti in delavnosti, to bi bilo nam v naj večje veselje in tudi naj boljše plačilo blagemu dobrotniku. Naj »Tovariš« prinese to veselo novico med svet, posebno pa na znanje gospodom, rojakom, naše fare, na katere se ona s ponosom ozira in naj jih spodbuja v enako delovanje. Bog! **J. P.**

Iz Ljubljane. † Dr. Costa še enkrat. Bil je binkoštni ponedelek l. 1869. V Ljubljani je vse mergolelo naroda iz dežele; pred čitalnico je stal voz pri vozu, ljudje so prihajali, se tam zbirali in odhajali v Višmarje na tabor. In med prostim narodom je bil dr. Costa, prišelci, župani in gospodarji iz kmetov so ga veselo pozdravljali, a ranjki je po svoji navadi prijazno odzdravljal in možem v roke segal. — In minulo je 5 let, narod in dr. Costa je marsikaj skusil, kar si morda tačas ni nadejal. In bila je sabota 30. dan mesca januarija t. l. Polдне odzvoni. Bela Ljubljana zavija se v černo, žalno obleko. — Narod prihaja iz dežele. Ob 3. popoldanji se tare ljudstva na bregu Ljubljane. Zopet so župani in gospodarji iz kmetov tu. A sedaj, kakšna sprememba! Zvonovi se žalostno oglašé, močje obstopijo hišo in iz nje prineso merliča, in to je bil dr. Costa. Narod je zastopal, za narod se trudil, narodu žertoval svoj bistri um in serce blago, da mu usahne kal življenja, in národni močje so ga nesli na pokopališče; neštevilna truma gledalcev a tudi spoštovalcev prijateljev in neprijateljev ga je spremila kje, — v rodbinsko rako na pokopališče k svetemu Kristofu, kjer čaka angelove trombe, ki nas bo vse klicala k vstajenji. — Ne zavidamo Ti, blagi rodoljub! miru unkráj groba, kajti na tem svetu ga nisi najdel; morda so čakale Tebe še huje bridkosti in težave, kakoršne si v življenji moral skušati in prestajati; kdo nam razgerne zagrinjalo, ki nam skriva prihodnost? zato morda Te je dobitljivi stvarnik k sebi poklical; a nam je bridko pri sercu, ko Te pogrešamo v svoji sredi; na Tvojem grobu tožno plaka domovina nad zgubo svojega naj zvestejšega sina. Bog daj Tvoji duši večni mir in pokoj, a mi pa hočemo v Boga zaupati, da nam ohrani še ostale rodoljube in nam vnovič obudi mož, ki bodo enako Tebi z bistrim umom in zgovorno besedo se borili neustrašeno za pravice našega roda, in ki se tudi ne bodo sramovali svoje katoliškega prepričanja. To nam bo celilo globoko rano, katero je nemila smert vsekala slovenskemu narodu.

Ni moj namen tukaj popisovati življenje nepozabljenega ranjkega, kajti to ne spada v naš skromen list; to so storili že politični listi veliki in mali, in gotovo bo tudi narod skerbel, da se to marljivo življenje v zgled potomcem popiše. Omeniti samo hočem, kaj tukaj v Ljubljani čutimo po Costovi smerti, in to se mora reči, žalost v narodnih krogih je občna; skoro ni mogoče nam verjeti, da Coste ni več med nami, tolikanj smo bili navajeni njegove vsestranske delavnosti in njegovega prijateljskega občevanja, da ga povsod pogrešamo. Dasiravno nam njegova bolehnost ni bila neznana, v poslednjem času je sam nad tem tožil, vendar tako nagle smerti nismo pričakovali. Resnične so tedaj besede Gospodove: »Ne veste ne dneva, ne ure.« —

Ni ga bilo domorodnega društva, kjer bi Coste ne bilo zraven. Njegovo blago serce ni moglo odreči prošnje revežu, in pripomoči, v denarjih, in kar je še več z delom, kjer je bilo potreba. Med drugim je bil tudi ud učiteljskemu društvu, vstanovnik »Narodne šole«, učenikom osobni prijatelj, ki je rad pomagal, kakor je vedel in znal. — Da v novošegnem smislu o šoli ni govoril, no, tega mu narodni učitelji nismo nikoli zamerili. — Mož je bil železne volje in neukončljivega zdravja (?), — saj tako je bilo misliti pri njegovem neumornem in vsestranskim delovanju. — Bog hotel, da bi se bilo to spolnilo! — V nemški učenosti najden, da mu je v deželi malo enacih, je v poznejših letih poznal tudi slovansko literaturo. Zato je bil pa marsikateremu na potu, in ker ga mnogi v spretnosti in učenosti niso dosegali, so ga pa — s psovkami in zabavljicami ometavali. Redko kedaj je kak človek, katerega bi bil svet tolikanj ljubil, pa tudi tolikanj sovražil in čertil, kakor prav dr. Costo. A vse zabavljanje v domačih krogih se dajo, kakor je sedaj videti, posneti v te besede: »Costa, dovolj si že gospodaril, pojdi doli, da se mi gori usedemo«. — Ob vseh časih je bilo odločilno znamenje vseh blagih značajev to-le, da so se tolikanj bolj za resnico in pravico potegovali, kolikor bolj so jo drugi napadali, in to vidimo tudi nad ranjkim. *Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni*. In to mi daje povod, da govorim o znani stvari, zaradi katere je Costa največ mogel prestajati in naj več grenkih požirati. Costa je bil naroden, no, nad tem menda ni dvoma; a on je bil nenavadne bistrumnosti in »politicis«, iz zgodovine pa je vedel, da le verno ljudstvo ima prihodnost, in da le tista narodnost ostane, ki izvira iz kerščanskega prepričanja, zato se pa ni sramoval, niti bal pokazati se za katoličana — bil je naj bolj menda iz teh vzrokov prononsiran klerikalec, kakor so ga namreč nekateri zvali. — Pa naj bo to, že tako ali tako; le eden je, ki preiskuje obisti in ki nas bode vse sodil, a to je resnično, da je dr. Costa razodeval v svojem javnem delovanju globoko premišljenost. Ob času, ko se malo in veliko, nizko in visoko poganja za nejevero in se vzdiguje zoper razodeto vero, je dr. Costa neustrašeno govoril in pisal za kerščanstvo in katoličanstvo. Svet je stermel in se popraševal, kaj dr. Costa, ta učena glava, se poteguje za nezmotljivost papeževo, kaj dr. Costa hodi s klerikalci v cerkev. Kedaj je svet še videl, da bi dohtarji obeh prav klerikalci bili? Vernemu ljudstvu svet rad podtikuje nevednost in neumnost, a dr. Costa tega niso mogli očitati, letele so pa zabavljice druge sorte nanj. Konečno rečemo le toliko: v Costovem življenju je zgodovina našega razburjenega časa, naših narodnih bojev, zmag in propadov; njegov trud in prizadevanje za narodnost bodo Slovenci pomnili, dokler se bodo zavedali svojega rodu.

Iz seje c. k. dež. šol. sveta dne 24. decembra 1874. Na vprašanje zastran prestopa nekega učenca na lj. šoli v višji razred, odgovarja se tako, da spricalo ne velja za višji razred, a učenec more prestopiti v srednje šole, ako napravi predpisano sprejemno preskušnjo. — Dve prošnji do ministerstva, da bi bilo dovoljeno podvreči se učiteljskemu izpitu brez dveletnega praktičnega službovanja, predlagate se sl. ministerstvu. — C. k. okrajni šl. svet poroča o nagradi, ki se ima dati farni duhovščini za podučevanje v kerščanskem nauku na neki 4razredni ljudski šoli. Okraj. šl. svetu se tako odgovarja: Ne pri kranjski šolski nalogi, niti pri troškenem proračunu ove šole ni spoznana nagrada za podučevanje v kerščanskem nauku, in ko bi se za bodoča leta nagrada v smislu §. 3. postave dne 20. junija 1872, št. 86 derž. zak. z ozirom na član 10. postave od 28. maja 1868, št. 49. derž. zak. mōgla privoliti, bi zastran tega (nagrade) z ozirom na §. 33. alineja 3. in 34. dežel. postave

29. aprila 1873, št. 21. dežel. zakonika pomnoženi krajni šolski svet imel nasvete staviti, in v troškiniem prevdarku bi se moglo na to gledati. — Enorazredna ljudska šola v Kerškem bode dvorazredna, drugi učitelj bode imel 500 gl., — letna plača učiteljska na Trati se poviša od 400 na 500 gl., — enorazredna ljudska šola v Leskovcu postaja dvorazredna, drugi učitelj bo dobival 450 gl., — razširjuje se tudi Irazredna lj. šola v Ratečah v 2razredno in drugemu učitelju se priznava vsako leto 500 gl. in sklepa se, ker v dotičnih troskinih prevdarkih za l. 1875 te svote ni postavljene, obrniti se do deželnega odbora, naj priterdi, da bodo te plače veljale s pričetkom šolskega leta 1875/6. Dež. šl. svet določuje, da krajni muzikalni zalog ne bode vkladal k najemščini neke sobe v Mahrovi hiši, kjer se učit. pripravniki podučujejo v godbi. — Ljudskim učiteljem v Kočevji se ne bodo v plačo vštetevale obresti, ki jih dobivajo iz Franc Černe-tove in Jožef Braunove vstanove, tako sta soglasno nasvetovala okraj. in krajni šolski svet. — Prošnja začasnega učitelja, da bi mesca aprila delal učiteljsko spraševanje za lj. šole iz namena, da bi bil oproščen vojaške dolžnosti, vrača se s pristavkom, da gledé na §. 7. ukaza ministerstva za uk dné 5. aprila 1872 in §. 38 postave 4. maja 1869 prošnja zarad pomankanja posebnih vzrokov ni pripravna, da bi se višej predlagala, sicer se pa ozirajé na to, da je prosivec že umeščen učitelj in ko bi slučajno šel k stoječi armadi ali k deželni brambi, že tako vživa olajšave §. 27. brambovske postave 5. decembra 1868, prošnja brez predmeta. — Nekdo je dobil pripomoč za troške v bolezní in podporo v denarjih. — Na podlagi nasveta krajnega šol. sveta v Šentrupertu in c. k. okrajnega šolskega sveta v Kerškem in v soglasji z dotičnim mnenjem kranjskega deželnega odbora se sklepa, da se vpeljuje relativno — obligatno podučevanje v nemškem jeziku na Irazredni lj. šoli v Šentrupertu in sicer za tiste učence, katerih stariši to žele, s tem pogojem, da se s tem ne krati število ur zapovedanim (obligatnim) naukom, in podučevati se ima zadnjo uro dopoldan ali popoldan trikrat na teden.

12. t. m. dopoldne ob 9. uri je umerl visokočastiti gospod

Jurij Zavašnik,

korar, knezoškofijski svetovalec in vitez Franc Jožefovega reda.

Pogreb je bil v nedeljo ob 2. popoldne. Rojen je bil na Dobrovi l. 1809, mašnik posvečen l. 1835. Od l. 1851 je bil višji škofijski nadzornik za ljudske šole; pozneje pa ud c. k. deželnemu šolskemu svetu. Ranjki se je mnogo trudil za ljudsko šolstvo na Kranjskem. Prilično kaj več. R. I. P.

Razpisi učiteljskih služeb.

Podučiteljska služba izpraznena na ljudski šoli v Ljutomeru razpisuje se s plačo 560 gold. za definitivno namestjenje. Glasbe zmožen podučitelj dobiva za tako podučevanje 50 gold. Prošnje sprejemajo se do 20. marca t. l. Prositelji imajo slovenskega in nemškega jezika zmožni biti.

Listnica. Pri vdovskem društvu so plačali po nakaznicah g. g.: J. Kogej iz Brezovice, Fr. Zore iz Sp. Tuhina, A. Hribar iz Gorice, A. Ozimek iz Dobrove, N. Stanonik iz Star. terga po 6 gl. za 1875 l.; drugi vplač. imajo poter. v rokah; tudi pri slov. učit. društvu kaplja in kaplja (vplačuje se glđ. za glđ.), ako ravno v potoku ne teče.

Današnjemu listu je pridjan „Kazavec“ št. 1, 2 strani.

TOVARIŠEV

K a z a v e c

pri 4. l. 15. februarja 1875. št. 1.

Kdor hoče kako naznanilo o šolskih rečeh ali sploh kaj primernega v „Tovarišu“ naznanjati, plača za vsako verstico s takimi le navadnimi čerkami 4 kr. za enkrat, dvakrat 6 kr., trikrat 8 kr.

Naznanilo.

Pri

Janezu Sodnikar-ju

stanujočem

na starem tergu h. št. 168 v Ljubljani

je mnogo **godbineh inštrumentov** na prodaj, in sicer:

1. **Harmonika** s $6\frac{3}{4}$ oktavom, z dvojnim basom in diskantom in s štirimi potezleji (registri).

2. **Harmonika** z $5\frac{1}{2}$ oktavom, z oktavilom in s štirimi potezleji.

3. **Harmonika** z $4\frac{1}{2}$ oktavom, s pedalom in šestimi-potezleji.

4. **Miza** z harmoniko za vertiti, s tremi potezleji.

5. **Dvojne citre.**

6. **Harmonika** za vertiti.

7. **Glasovir** z $6\frac{1}{2}$ oktavom.

Vse imenovano je jako dobro in izverstno blago in zelo po ceni.

100

Obiskovalnih listikov

Visitkarten à la minute,

z lepimi čerkami, kot litografiranimi,
se natiskujejo v **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani,
na starem trgu šte. 33, po **60** kr., **70** kr. in naprej.

V **Rud. Milic**-evi tiskarnici v Ljubljani se dobivajo:

- Obrazec **A.** Šolski zapisnik (Schul-Matrik).
" **B.** Zapisnik (Katalog).
" **C.** Razrednica (Klassenbuch).
" **D.** Izpisek šolskih zamud (Ausweis über Schulversäumnisse).
" **E.** Izpustnica (Entlassungs-Zeugniss).
" **F.** Odhodnica (Abgangs-Zeugniss).
" **G.** Knjiga o izpustu (Entlassungs-Buch).
" **H.** Šolsko spričalo (Frequenzationszeugniss).
Cena: 1 bukve **54** kr., 1 pola **2 1/2** kr.
" **I.** Šolska naznanila (Schulnachrichten) 1 bukve **70** kr.
Tednik, 1 bukve **54** kr.; **Inventar** za ljudske šole,
1 bukve **48** kr.; **Opominovanjski listi** do starišev zastran
otrok za šolo vgodnih, 1 bukve **48** kr.

Pri naročilu naj se določi, ali hoče kdo slovenske ali nemške obrazce.

Dalje se tu dobiva:

TELOVADBA

v ljudskejši šoli.

Knjižica za našo šolsko mladino. Spisal Janez Zima, učitelj v Ljubljani. Cena 15 kr.

Geometrija ali merstvo.

Za slovenske ljudske šole.

Spisal Janez Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru. S 95 v les vrezanimi slikami. Veljā 24 kr.